

Биоразнообразието и законодателството на ЕС за
защита на околната среда

Директивата за местообитанията

**Въведение в законодателството на ЕС в областта на околната среда,
оценката на въздействието върху околната среда и промишлените
емисии**

Национален семинар за съдии и прокурори

София, 19 март 2025 г.

Лектор: д-р Стоян Николов (БДЗП / BirdLife Bulgaria)

EXCELLENCE IN
EUROPEAN **LAW**

С подкрепата на
програма "Еразъм+"
на Европейския съюз

Значение на биоразнообразието

- **Какво е биоразнообразието?**

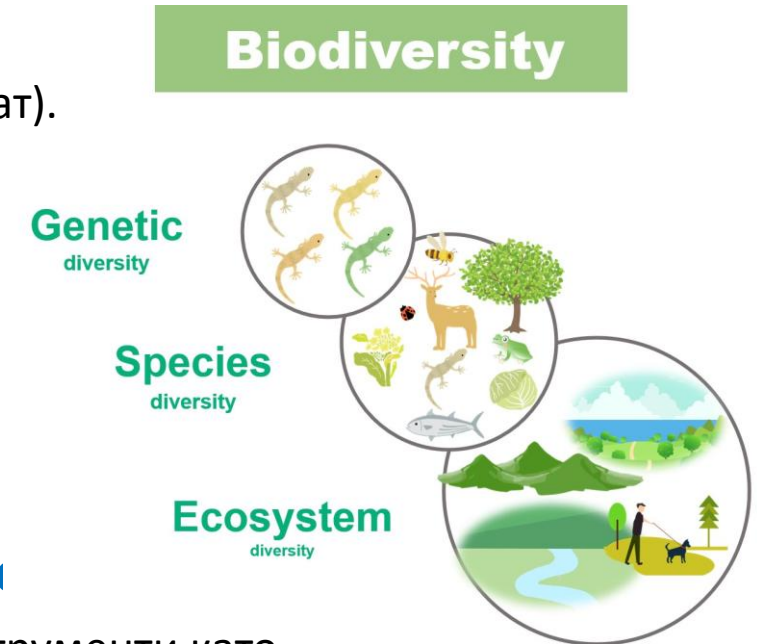
- Многообразието от живи организми на Земята (**генетично и видовото** разнообразие, **екосистемите** и **услугите**, които предлагат).

- **Защо е важно?**

- Осигурява **стабилност на екосистемите**
- **Намалява риска** от природни бедствия и епидемии
- **Икономическа стойност** (земеделие, риболов, фармация, туризъм и др.)
- **Културно и естетическо значение** за обществото.

- **ЕС и политиката за опазване на биоразнообразието**

- ЕС е **световен лидер** в опазването на природата чрез правни инструменти като **Директивата за птиците (1979)** и **Директивата за местообитанията (1992)**.
- Създаването на **Натура 2000** – най-голямата координирана мрежа от защитени зони в света.
- Ангажиментът на ЕС за изпълнение на международни споразумения като **Конвенцията за биологичното разнообразие (1996)** и **Бернската конвенция (1979)**.
- **Съдът на ЕС** играе ключова роля в осигуряването на спазването на законодателството за околната среда чрез съдебната практика.

Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие

- В сила **до 2030 г.**
- част от **Европейския зелен пакт**
- Има за **основна цел** да възстанови загубеното биоразнообразие и да осигури устойчиво ползване на природните ресурси
- **Основни цели**
 - **Разширяване на защитените територии** – поне **30% от сушата и морето** в ЕС да бъдат под закрила.
 - **Възстановяване на екосистемите** – засаждане на 3 милиарда дървета, възстановяване на влажни зони, реки и природни местообитания.
 - **Намаляване на замърсяването и въздействието от селското стопанство** – ограничаване на използването на пестициди с **50%**.
 - **По-строг контрол върху престъпленията срещу природата** – криминализиране на екологичните престъпления и засилване на прилагането на законите.
- **Значение за правоприлагането**
 - Изисква стриктно **прилагане на съществуващото законодателство**.
 - **Съдиите и прокурорите** имат ключова роля в **санкционирането на нарушенията**, свързани с незаконно унищожаване на местообитания, браконьерство и други екологични престъпления.
 - **Съдът на ЕС** е произнесъл редица важни решения, които тълкуват задълженията на държавите членки във връзка със защитата на биоразнообразието.

Директивата за местообитанията

- **Принципи и цели**

- Един от **основните инструменти** за опазване на биоразнообразието в Европейския съюз.
- Основната ѝ цел е да осигури **дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания** в Европа.
- Основава се на **принципа на превантивна защита**, като поставя строги изисквания към държавите членки за опазването на природните ресурси.

- **Ключови елементи**

- **Натура 2000:** Създаване на мрежа от защитени зони, която включва както **специални защитени зони (СЗЗ)**.
- **Защита на видове:** Осигурява стриктна защита на редица застрашени животински и растителни видове чрез конкретни правни механизми.
- **Управление и оценка:** Държавите членки са длъжни да предприемат подходящи мерки за управление на защитените зони и да извършват екологични оценки за потенциално въздействие върху тях.

Член 4 – Обявяване на специални защитени зони

- **Критерии за избор на територии**

1. **Наличност на местообитания и видове от значение за общността** (Прил. I и II).
2. **Значимост на територията на европейско ниво** – принос за поддържането на доброто състояние на местообитания и видове
3. **Цялостност и свързаност на екосистемите** – осигуряване на миграция и размножаване.

- **Роля на научните данни при обявяването на СЗЗ**

- Ключова роля в процеса на **обявяване на СЗЗ**
- **Проследяване състоянието** на видовете и местообитанията, обект на опазване

- **Казуси от съдебната практика на Съда на ЕС**

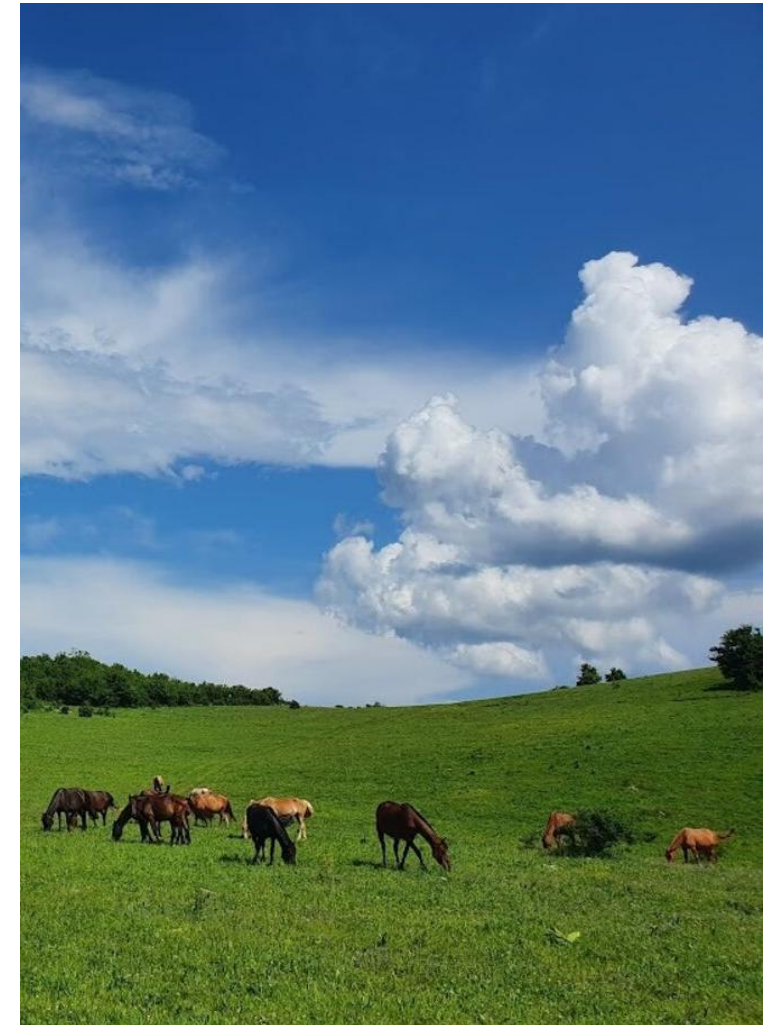
- **Дело С-304/05 / 2007 (Италия срещу ЕК)**: обвинението е за недостиг на достатъчно проучвания, преди да се стартира проект за изграждане на ски писти в Национален парк.
- **Дело 13995/2014 и др. (Ски зона Банско)**

Член 6 – Задължения за опазване

Цели осигуряване на **дългосрочното опазване** на СЗЗ и **предотвратяване на дейности**, които биха могли да навредят на техните екологични функции.

- **Изготвяне на планове за управление на СЗЗ**
 - **Минимално човешко въздействие.**
 - **Управленски стратегии** (възстановяване на увредени екосистеми или контрол върху инвазивни видове)
- **ОВОС и оценки за съвместимост**
 - ОВОС - за **големи проекти**, които могат да засегнат екосистеми от общностно значение.
 - Оценката за съвместимост - при всякакви нови дейности в рамките на СЗЗ, за да се гарантира, че те **не противоречат на целите за опазване.**
- **Въвеждане на забрани**
- **Казуси от съдебната практика на Съда на ЕС**
 - **Дело C-444/21 (ЕК срещу Ирландия)**

Член 12 – Защита на видове

- **Строга защита на видовете от Приложение IV**

- Забрана на всякакво **умишлено убиване, улавяне или разрушаване** на техните местообитания.
- Поставяне на мерки за **опазване и възстановяване** на техните местообитания.
- Осигуряване на **подходящи условия** за размножаване и растеж на популациите.

- **Практически примери и съдебни решения**

- **Дело C-383/09 (ЕК срещу Франция)** – за недостатъчни мерки за опазване и влошаване на състоянието на местообитанията за обикновения хомяк.

Член 16 – Дерогации

- **Позволява изключения при определени условия**

- Дерогациите **не са автоматични** и се допускат само когато всички други опции за избягване на негативно въздействие върху защитените видове или местообитания са изчерпани.
- Всяко изключение трябва да отговаря на редица **критерии**, които гарантират, че защитата на природата няма да бъде компрометирана.

- **Примери за допустими дерогации**

- Обществен интерес
- Защита на селското стопанство
- Заплаха за хората (пандемии и зоонози)
- Нужда от поддържане на природен баланс

- **Злоупотреби**

- **Дело С-432/21 (ЕК срещу Полша)** – за неспазване условията за дерогациите във връзка с управлението на гори.

Престъпления срещу околната среда

- **Незаконно унищожаване на местообитания**

Глоба за разрушаване на местообитания може да варира в зависимост от националните закони, но например в България глобите за незаконно унищожаване на природни ресурси могат да достигнат до **100 000 лв** в случай на сериозни нарушения.

- **Бракониерство и трафик на защитени видове**

Присъди за бракониерство: Възможните глоби могат да бъдат в размер на **до 5 години затвор** и глоба до **5000 лв** в зависимост от тежестта на нарушението.

Трафикът със защитени видове заема **4то място** по стойност, след трафика на оръжие, хора и наркотици. Годишно носи печалби в размер на **поне 20 милиарда долара**.

Благодаря за вниманието!